

Odbrana na širokom frontu u ravnici

(»VOJNO DELO« br. 2/53)

Skoro sva diskusija koja se dosada vodila o organizaciji i izvođenju odbrane na širokom frontu odnosila se na planinsko ili srednje ispresecano (manevarsko) zemljište, dok se organizacija i izvođenje odbrane na širokom frontu u ravnici stalno zapostavljala. To je donekle i razumljivo, jer kad se uporede samo neke karakteristične osobine planinskog ili srednje ispresecanog zemljišta sa ravnicom, kao i uslovi koje raznovrsna zemljišta pružaju za upotrebu ratne tehnike i organizaciju odbrane na širokom frontu, i kad se pogledaju ratna iskustva, onda se obično dolazi do zaključka da se odbrana na širokom frontu može uspešno izvoditi u planini i da je teže braniti se na širokom frontu na srednje ispresecanom (manevarskom) zemljištu, a najteže na širokom frontu u ravnici.

U čemu leži osnovna teškoća za organizaciju i izvođenje odbrane na širokom frontu u ravnici? Dok branilac na planinskom, a donekle i ispresecanom manevarskom zemljištu, gde postoji samo ograničen broj prolaznih i pogodnih pravaca za upotrebu pretežnog dela tehničkih sredstava, može da uštedi izvesne svoje snage na račun takvih zemljišnih pogodnosti (velika ispresecanost, strmenitost, pošumljenost, itd.) i da se grupiše na tim prolaznim pravcima, zatvori ih i spreči neprijatelju prodor u dubinu odbrane, dotle u ravnici, uglavnom, svega toga nema, izuzev manjeg broja reka i kanala, a eventualno i nešto malo pošumljenog ili močvarnog zemljišta. Prema tome, napadač je u mogućnosti ne samo da u ravnici masovno upotrebi raznovrsna savremena ratna sredstva i sve rodove vojske, već i da skoro neometan od zemljišta izabere pravac glavnog i pomoćnog udara.

To znači da osnovna teškoća u organizaciji i izvođenju odbrane na širokom frontu u ravnici leži, pre svega, u tome što tu nema ozbiljnijih olakšavajućih terenskih uslova, koji bi sprečavali ili ograničavali dejstvo neprijateljske tehnike samo određenim pravcima i koji bi omogućili što veću ekonomiju braniočevih snaga. Međutim, ovde ne treba gubiti iz vida činjenicu da ravnica pruža skoro idealne uslove za dejstvo streljačke vatre i vatre artiljerijskih oruđa za neposredno gađanje, i da ta okolnost umnogome olakšava organizaciju i izvođenje odbrane, pošto je vatra jedan od glavnih elemenata za obezbeđenje uspeha, te je u punoj meri treba iskoristiti...

... Da bismo mogli sa uspehom da organizujemo i izvodimo takvu odbranu i da pravilno rešavamo pojedina bitna pitanja, potrebno je da uočimo i shvatimo neke karakteristične momente neprijateljskog dejstva, kao što su: masovno grupisanje snaga na izabranom pravcu glavnog udara, velika brzina dejstva i tempo nastupanja, kao i težnja da se braniočeve snage uništavaju po delovima, a ne odjednom na čitavom frontu napada.

U takvim uslovima, postavljaju se delikatna pitanja: kako se suprotstaviti neprijatelju; kako sa manjim snagama na širem frontu i za duže vreme zadržati dvostruko ili trostruko jače snage neprijatelja; kako se suprotstaviti njegovoj brzini prodora u dubini odbrane?

Ako bi se na glavnom položaju postavile jake snage koje će potpuno zatvarati čitav front divizije, recimo 16—20 km, onda bi se mogla postići dosta čvrsta odbrana glavnog položaja na kome bi se mogao pružiti snažan otpor neprijateljskim snagama u početnom periodu. Međutim, u slučaju proboja glavnog položaja, odbrana više ne bi imala snaga i sredstava za uspešno suprotstavljanje daljem prodoru neprijateljskih snaga u dubinu odbrane. Drugim rečima, bilo bi dovoljno da neprijatelj napregne svoje snage samo u početnom periodu, tj. dok ne probije glavni položaj, da bi posle toga, savlađujući otpor malih rezervi, gotovo nesmetano mogao da produži svoje nastupanje u dubinu odbrane. Prema tome, očigledno je da bi se takva odbrana zasnivala na jačini glavnog položaja i upornosti snaga koje se nalaze na njemu, što, svakako, ne bi dalo povoljnih rezultata.

Ako bi se samo manji deo, možda samo 1/3 ili 1/4 ukupnih snaga, isturio napred na »glavni položaj«, a ostale snage zadržale kao rezerve na položajima u dubini, onda bi taj »glavni položaj«, svakako, bio vrlo slab, ali bi dovoljno jake rezerve bile u stanju da se energičnim protivnapadom ili odbranom suprotstave neprijateljskim snagama koje vrše nastupanje. Ovakva bi se odbrana, uglavnom, zasnivala na jačini protivnapada i na manevru snaga iz dubine, a takvo rešenje izgleda donekle bolje nego u prvom slučaju, samo što ni ovaj način, po našem mišljenju, ne bi u potpunosti obezbedio potreban uspeh. Zato izgleda da odbranu na širokom frontu u ravnici treba zasnivati na upornoj odbrani snaga na glavnom položaju, uz tesno sadejstvo i protivnapade jačih rezervi iz dubine, koje bi dejstvovala naročito na ugroženom pravcu sa ciljem da savladaju neprijateljski napad.

Najzad, postavlja se pitanje: koji je najpogodniji odnos između snaga na glavnom položaju i snaga u pukovskim, diviziskim ili korpusnim rezervama?

Polazeći od postavke da odbranu na širokom frontu u ravnici ne treba posmatrati kao odbranu jedne linije na kojoj su jedinice ravnomerno raspoređene po čitavom frontu, već kao svaku drugu odbranu koja se izvodi na širokom frontu na svakom zemljištu, pa, prema tome, i u ravnici, tj. kao odbranu važnih pravaca (pre svega komunikacija) pri kojima su braniočeve snage i sredstva grupisani u skladu sa važnošću samih tih pravaca i gde se odbrana zasniva na čvrstini, upornosti i manevru snaga na glavnom položaju, a uz tesno sadejstvo i protivnapade jakih rezervi iz dubine odbrane. A da bi se to obezbedilo, izgleda da bi bilo najbolje ako bi svaka jedinica (na primer, divizija i njeni pukovi) isturila na glavni položaj otprilike $\frac{2}{3}$ svojih snaga, a ostale snage zadržala u rezervi. Ako bi, u takvom slučaju, pukovi prvog ešelona isturili po dva bataljona i nešto više snaga na glavne položaje, onda bi divizija, u stvari, imala 4—5 bataljona na glavnom položaju i 4—5 bataljona u pukovskim i diviziskoj rezervi. To znači da bi otprilike pola snaga divizije bilo na glavnom položaju, a pola u dubini. Sada se postavlja pitanje: koju bi širinu fronta, odnosno zone, mogla da zatvori jedna divizija, a da kroz nju uspešno spreči prodor neprijateljskih snaga? Ako dva od ovih 4—5 bataljona, koji se nalaze na glavnom položaju, organizuju svoje čvorove odbrane sa po dve čete u čvoru (jedan čvor dva km širine) i sa po jednom četom u odvojenom četnom rejonu (svaki četni rejon po jedan km), a druga dva ili tri bataljona čvorove sa sve tri čete u njima, i ako svemu tome dodamo međuprostore između pojedinih čvorova odbrane i četnih otpornih tačaka sa prosečnom širinom od oko 1 km, onda bi divizija mogla solidno da brani front od oko 16—20 km...

... Ovako velika širina fronta, sa veoma čvrstim i normalnim veličinama otpornih tačaka i čvorova odbrane na glavnom položaju, dobila se blagodareći većoj širini međuprostora, koji se nalaze između pojedinih čvorova i tačaka. Dok bi ovi međuprostori na srednje ispresecanom i pokrivenom zemljištu predstavljali veliki problem, dotle se oni u ravnici mogu veoma uspešno tući i braniti, blagodareći povoljnim uslovima za dejstvo oruđa za neposredno gađanje, naročito PT oruđa i mitraljeza, kao i umešnoj organizaciji flankirnog dejstva iz susednih čvorova i tačaka, eventualno kombinovanog sa dejstvom veoma malih snaga u samim međuprostorima.

Iznetu širinu fronta divizije, od 16 do 20 km, koja je uzeta kao primer, ne treba smatrati kao krajnje moguću granicu. Naprotiv, ona može biti i veća...

... Kada se govori o odbrani na širokom frontu, onda ne treba smatrati da se to odnosi na sve jedinice, jer, na primer, svi pukovi u okviru jedne divizije ne moraju imati podjednako široke odbranbene otseke. Naprotiv, normalno će biti da se samo jedan njen deo brani na širokom, a drugi, glavni deo, na normalnom frontu...

... Bez obzira na to što je ravnica na svom pretežnom delu apsolutno prolazna, i što neprijatelj ima mogućnost da bilo gde izabere pravac glavnog udara i masira svoje snage i sredstva na izabranom pravcu, ipak dosadašnje ratno iskustvo, naročito iz Drugog svet-skog rata, pokazuje da su se pravci glavnog udara obično birali duž komunikacija, prema pravcu njihovog protezanja, i da su bili ređi slučajevi kada je glavni udar izvođen levo i desno od njih. Međutim, i tada se težilo da se posle proboja odbrane što pre izađe na komunikaciju. Prema tome, jasno je da ni u ravnici branilac ne treba ravnomerno da postavi svoje snage na čitavom frontu odbrane, već da ih grupiše po pravcima. Pri tome je veoma važno da detaljnom procenom pojedinih pravaca i pojedinih delova zemljišta dođe do zaključka koji je pravac, odnosno zona, na dotičnom frontu najvažniji za odbranu i gde će neprijatelj najverovatnije naneti svoj glavni, a gde pomoćni udar...

... U odbrani na normalnom frontu diviziska rezerva ili drugi ešelon obično se nalaze na oko 4—6 km od glavnog položaja. To udaljenje, s obzirom na širinu fronta koji ta divizija brani (8—10 km), obezbeđuje dovoljnu dubinu glavnog pojasa, s jedne, i omogućava njihovu blagovremenu intervenciju i na centru i na krilima divizije, s druge strane. Međutim, ako se divizija brani na frontu, recimo, oko 20 km širine, postavlja se pitanje da li diviziski drugi ešelon ili rezerva treba da ostanu i dalje na položaju koji je udaljen od glavnog položaja 4—6 km, ili i tu daljinu treba povećati u izvesnoj srazmeri prema prvoj, recimo, na 10—12 km. Ako bi diviziska rezerva ili njen drugi ešelon ostali na 5—6 km od glavnog položaja, onda je očigledno da bi blagovremeno mogla intervenisati samo na najbližem delu fronta...

... Najzad, postavlja se pitanje: da li diviziska artiljerija može da podržava diviziju kao celinu, ako se ova brani, recimo, na frontu širine 16—20 km? Pošto je očigledno da diviziska artiljerija, zapravo diviziska artiljeriska grupa (s obzirom na domet), ne bi mogla da je podržava kao apsolutnu celinu, to se mora tražiti neko drugo rešenje. Po našem mišljenju, ono bi se sastojalo u tome da se diviziska artiljeriska grupa orijentiše na najvažniji pravac gde se očekuje neprijateljski glavni udar...